

ประวัติศาสตร์ ๑๐ ประเทศในอาเซียน

ภาณุ ปราการชัย : เรียบเรียง

HISTORY
OF
10
ASEAN
COUNTRIES

ประวัติศาสตร์ ๑๐ ประเทศในอาเซียน

ประวัติศาสตร์ ๑๐ ประเทศในอาเซียน

ภาณุ ปราการชัย : ผู้เรียบเรียง

โฮป สำนักพิมพ์

Hope.press2014@gmail.com

จัดทำโดย

Supanya Aungnongbua

๑๙๑ ประชาชนรู้บ้างเพี้ยน ห้วยขวาง กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐

โทรศัพท์ ๐๒ ๒๗๔ ๒๖๐๔

คณะบรรณาธิการ

สุริย์รักษ์ พันธงาม, ฉลองรัฐ ไชยไพศาล

ศิลปกรรม

Hope Studio

HISTORY OF 10 ASEAN COUNTRIES

ภาณุ ปราการชัย : เรียบเรียง

บอกกล่าว

ประวัติศาสตร์ คือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต ทั้งที่เกิดขึ้นโดยตั้งใจ หรือจะโดยบังเอิญก็ตาม และมีการบันทึกรวบรวมเอาไว้เป็นหลักฐาน โดยเรื่องราวต่าง ๆ นั้นมีความเกี่ยวเนื่องกับสังคม เศรษฐกิจ ศิลปะ การเมืองและการปกครองรวมถึงพัฒนาการที่เกิดขึ้นจากยุคหนึ่งไปสู่ยุคหนึ่งจนถึงปัจจุบัน การศึกษาประวัติศาสตร์จึงทำให้เราทราบได้ถึงความเป็นมาของเหตุการณ์หรือเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างดี และยังสามารถนำมาใช้สำหรับเป็นบทเรียนในสิ่งที่เราทำต่อไปในอนาคตได้อีกด้วย การเรียนรู้จากประวัติศาสตร์จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

ประเทศไทยกำลังจะก้าวเข้าสู่ยุคของ **AEC** หรือ **Asean Economics Community** (ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน) ก็คือการรวมตัวของชาติต่าง ๆ ในกลุ่ม อาเซียน (ASEAN) ๑๐ ประเทศ เพื่อที่จะให้มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกัน ซึ่งจะมีรูปแบบคล้ายๆ กลุ่ม ยูโร โซน (Euro Zone) หรือ **ประชาคมยุโรป** ซึ่งจะทำให้เกิดผลประโยชน์และอำนาจต่อรองต่างๆทาง

เศรษฐกิจกับประเทศคู่ค้าในภูมิภาคอื่นๆได้มากขึ้น โดยมีการเปิดเสรีทางการค้าระหว่าง ๑๐ ชาติในอาเซียนด้วยกัน อันหมายถึงการลดกำแพงที่เคยขวางกันระหว่างกันลงในหลายๆส่วน เช่นเรื่องการกำหนดพิกัดอัตราภาษีระหว่างประเทศในด้านต่างๆ ซึ่งในขณะเดียวกันสิ่งเหล่านี้ก็จะทำให้เกิดการแข่งขันกันเองในด้านต่างๆไปในตัว สิ่งเหล่านี้ก็จะทำให้เกิดทั้งโอกาสที่ดีขึ้นในขณะเดียวกันก็มีอุปสรรคบางอย่างที่เราต้องเผชิญมากขึ้นอีกด้วย

อาเซียนจะมีการรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีผลจริงในวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๘ ซึ่งจะมีผลให้ภูมิภาคนี้เปลี่ยนไปอย่างมากเลยทีเดียว ดังนั้นการเตรียมพร้อมในองค์ความรู้แบบบูรณาการจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เราควรรู้เท่าทันด้วยการปูพื้นฐานความเข้าใจในที่มาของประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียนของเรา รู้จักกับประวัติศาสตร์ของแต่ละประเทศเพื่อให้ทราบถึงสิ่งที่หล่อหลอมความเป็นชาติในอาเซียนชาติต่างๆขึ้น เพื่อการปรับโลกทัศน์และทัศนคติให้ตามเหตุการณ์ต่างๆที่กำลังจะเกิดขึ้นได้ทัน ซึ่งในหนังสือเล่มนี้จะทำให้ท่านทราบถึงประวัติความเป็นมาของประเทศต่างๆทั้ง ๑๐ ประเทศในอาเซียนได้อย่างไม่ยากเย็นนัก

ประวัติศาสตร์ล้วนมีบทเรียนให้เราอยู่เสมอ เพียงแต่ว่าเราจะฉกฉวยและเข้าใจในสิ่งเหล่านั้นมากพอที่จะนำมาศึกษาหรือปรับใช้กับโลกปัจจุบันได้อย่างไร เพราะว่าก่อนจะมีปัจจุบันซึ่งจะนำไปสู่วันพรุ่งนี้ได้นั้น เราจะต้องมีวันวานก่อนเสมอจึงจะก้าวมายืนอยู่ตรงจุดนี้ได้ ประวัติศาสตร์จึงมีคุณค่าเป็นอย่างมากเพื่อนำมาใช้เป็นสิ่งนำทางไปสู่หนทางข้างหน้าที่สวยงามได้โดยไม่เดินไปอย่างผิดทิศหรือหลงทาง การลบลืมประวัติศาสตร์หรือไม่ใส่ใจในเรื่องราวทางประวัติศาสตร์เลยจึงเป็นเรื่องที่อันตรายอย่างมากสำหรับการใช้ชีวิตของคนในทุกวันนี้ที่คิดแต่จะก้าวไปข้างหน้าอย่างเดียวโดยไม่สนใจในหนทางที่เดินผ่านมาเลย เพราะจะทำให้เราเดินผิดก้าวโดยไม่รู้ตัว

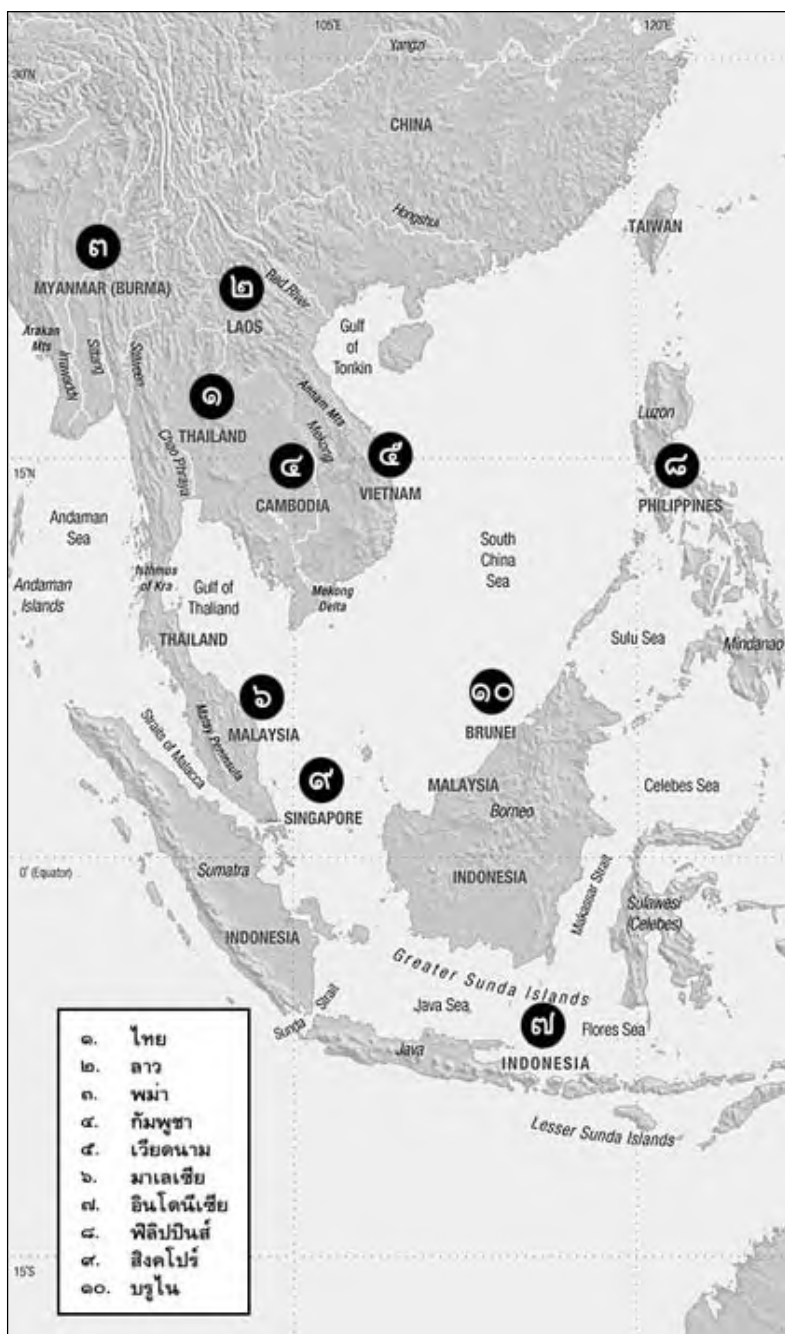
ด้วยความจริงใจจากสำนักพิมพ์

ไฮป สำนักพิมพ์

สารบัญ

บทนำ	๙
ประวัติศาสตร์ไทย	๑๓
ประวัติศาสตร์ลาว	๗๙
ประวัติศาสตร์พม่า	๑๐๕
ประวัติศาสตร์กัมพูชา	๑๕๓
ประวัติศาสตร์เวียดนาม	๑๙๗
ประวัติศาสตร์มาเลเซีย	๒๔๑
ประวัติศาสตร์อินโดนีเซีย	๒๗๙
ประวัติศาสตร์ฟิลิปปินส์	๓๑๗
ประวัติศาสตร์สิงคโปร์	๓๔๓
ประวัติศาสตร์บรูไน	๓๖๙

บทนำ

ประเทศไทยตั้งอยู่ในภูมิภาคอาเซียนตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งประกอบด้วยประเทศต่างๆที่อยู่ในกลุ่มประเทศอาเซียนตะวันออกเฉียงใต้นี้อยู่ทั้งสิ้น ๑๑ ประเทศ แต่สำหรับในการรวมตัวกันขึ้นเป็นกลุ่มประเทศที่เรียกกันว่า “อาเซียน (ASEAN)” นั้นมีเพียง ๑๐ ประเทศเท่านั้น ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากมีประเทศเกิดใหม่คือประเทศ ติมอร์ ตะวันออก (East Timor) ซึ่งแต่เดิมประเทศนี้เคยอยู่ภายใต้การยึดครองของประเทศอินโดนีเซียมาก่อน และได้รับเอกราชในปี ค.ศ. ๒๐๐๒ ประเทศนี้จึงไม่ได้เข้าร่วมกับกลุ่มอาเซียนด้วย สำหรับประเทศที่เข้ามารวมในกลุ่มอาเซียนภายหลังสุดนั้นก็คือประเทศพม่า หรือว่าเมียนมาร์ในชื่ออย่างเป็นทางการปัจจุบัน ก็เนื่องด้วยปัญหาทางการเมืองที่ประเทศนี้เคยอยู่ภายใต้อำนาจเผด็จการทหารอย่างเบ็ดเสร็จ และถูกคว่ำบาตรในด้านต่างๆจากนานาประเทศ แต่ในภายหลังประเทศในกลุ่มของอาเซียนส่วนใหญ่เล็งเห็นความจำเป็นที่ประเทศในภูมิภาคนี้ทั้งหมดควรต้องผนึกกำลังกันในการต่อสู้กับกระแสโลกที่ถาโถมเข้ามาอย่างไม่ควรมีช่องว่าง

จึงได้ยอมรับประเทศพม่าเข้ามาร่วมเป็นหนึ่งในสมาชิกอาเซียนด้วย ซึ่งปัจจุบันพม่าเองก็พยายามที่จะปรับบทบาทตัวเองให้เข้ากับกระแสสังคมโลก โดยทั่วไปให้ได้ เพื่อให้ทันต่อกระแสโลกและทันชาติอาเซียนชาติอื่นๆ โดยเราได้เห็นการปรับเปลี่ยนระบบต่างๆของประเทศนี้ไปในทิศทางที่ก้าวไปกับกระแสโลกมากขึ้นแล้วในปัจจุบัน

หนังสือเล่มนี้ไม่ได้เน้นที่จะกล่าวถึงประวัติศาสตร์การเกิดขึ้นของกลุ่มประเทศอาเซียน แต่จะสนใจที่จะย้อนอดีตกลับไปถึงที่มาของประเทศต่างๆ ในกลุ่มอาเซียนแต่ละประเทศในจำนวน ๑๐ ประเทศ คือ ไทย ลาว พม่า กัมพูชา เวียดนาม มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และบรูไน เพื่อเป็นการปูพื้นฐานให้มีความเข้าใจที่มาของประเทศต่างๆ เหล่านี้ตั้งแต่ครั้งอดีตก่อนมีการก่อตั้งเป็นประเทศขึ้นจนกระทั่งถึงยุคปัจจุบัน ซึ่งจะทำให้เห็นได้ว่ากว่าที่ประเทศต่างๆ จะกลายมาเป็นประเทศอันมีอธิปไตยโดยสมบูรณ์อย่างเช่นในทุกวันนี้ ได้ผ่านช่วงเวลาและผ่านเหตุการณ์อะไรมาบ้าง อันจะเป็นประโยชน์อย่างมากในการเข้าใจในพื้นฐานของแต่ละประเทศในกลุ่มอาเซียนนี้ โดยไม่เพียงแต่จะได้ทราบถึงการบุกเบิกและการต่อสู้ของคนรุ่นก่อนในการสร้างประเทศจนมาอยู่ในอยู่อย่างที่เป็นในทุกวันนี้เท่านั้น ยังจะได้เข้าใจถึงที่มาที่ไปของระบบสังคมและการเมืองของแต่ละประเทศ อันนำไปสู่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันอีกด้วย ซึ่งพื้นฐานความเข้าใจนี้จะทำให้เราได้ทราบถึงที่มาของประเทศเราเองและของเพื่อนบ้านได้ดียิ่งขึ้น สำหรับการเตรียมเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนโดยสมบูรณ์ในอนาคตนี้

ด้วยความปรารถนาดี

ภาณุ ปรากฏการชัย

ประวัติศาสตร์ ไทย

HISTORY OF
THAILAND

จากการศึกษาของนักประวัติศาสตร์ยุคใหม่ได้ให้ข้อมูลที่เป็นเหตุเป็นผลน่าเชื่อถือจนเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางมากขึ้นเรื่อยๆว่า คนไทยก็เหมือนกับผู้คนในประเทศอื่นๆในภูมิภาคนี้ ที่เริ่มต้นขึ้นจากคนกลุ่มย่อยๆแล้วเคลอะเคลอะผสมผสานเผ่าพันธุ์กันจนแตกสายออกไปหลายแขนง ซึ่งก่อนที่จะมีการสร้างอาณาจักรหรือสร้างเป็นประชาชาติขึ้น บนผืนแผ่นดินขวานทองหรือแผ่นดินไทยนี้ก็มีคนมากมายหลายเผ่าพันธุ์เข้ามาปักหลักปักฐานมาก่อนมากมายหลายรุ่นแล้ว และผลักดันสร้างชาติสร้างแผ่นดินกันขึ้นเป็นยุคๆ ที่ยาวนานที่สุดนั้นสามารถย้อนหลังลงไปได้ตั้งแต่ยุคดึกดำบรรพ์เลยทีเดียว ดังปรากฏหลักฐานที่นักโบราณคดีสามารถขุดค้นพบทั้งโครงกระดูกและเครื่องมือเครื่องใช้ตามที่ต่างๆทั่วประเทศ ที่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเคยมีมนุษย์อาศัยอยู่บริเวณนี้มากมายหลายรุ่นหลายอารยธรรมแล้ว โดยกลุ่มแรกๆที่เข้ามาอาศัยหากินและปักหลักสร้างอารยธรรมขึ้นบนดินแดนนี้สามารถคำนวณช่วงเวลาย้อนหลังไปได้นานถึงในราว ๓,๖๐๐ ปีก่อนคริสต์ศักราชหรืออาจมากกว่านั้น ซึ่งหลักฐานที่ชัดเจนที่สุดก็คือซากโครงกระดูกมนุษย์และภาชนะหรือข้าวของเครื่องใช้ที่ค้นพบได้ที่บ้านเชียงหรือในที่แห่งอื่นตลอดทั่วทั้งอีสาน

สำหรับคนกลุ่มที่เดินทางเข้ามาอาศัยอยู่ในดินแดนแถบนี้ และสร้างอารยธรรมจนเจริญเติบโตขึ้นอย่างแท้จริงนั้น เกิดขึ้นตั้งแต่ราวศตวรรษที่ ๑ ไกล่เคียงกันกับที่เข้าไปสร้างอารยธรรมในบริเวณอื่นทั่วทั้งภูมิภาคนี้ เช่น พม่า ลาว และเวียดนาม แต่ที่มีบันทึกหลักฐานอย่างชัดเจนถึงอารยธรรมที่เติบโตขึ้นจนเจริญรุ่งเรืองนั้น เริ่มต้นขึ้นตั้งแต่ราวศตวรรษที่ ๑๐ ถึง ๑๑ ทางตอนเหนือได้มีคนกลุ่มหนึ่งซึ่งเป็นชาวเชื้อสาย ไต (Tai) ที่เคยตั้งถิ่นฐานอยู่ทางทิศตะวันออกของจีนตรงบริเวณระหว่างแม่น้ำ หวงเหอ (Huang He) หรือ ฮวงโห และ หยางจื่อ (Yang Tzi) หรือ แยงซี ต่อมาคนเชื้อสายนี้บางส่วนได้อพยพหลบหนีภัยสงครามที่เกิดขึ้นอย่างไม่หยุดหย่อนในแผ่นดินจีนลงมาทางใต้ โดยมาปักหลักตั้งถิ่นฐานใหม่อยู่ที่บริเวณทางตอนใต้ของจีนหรือที่เรียกว่า “น่านเจ้า (Nan Chao)” แล้วค่อยๆกระจายเผ่าพันธุ์ไปยัง

บริเวณอื่นๆทางตอนเหนือของดินแดน “สุวรรณภูมิ” อันครอบคลุมตั้งแต่พม่า ไทย ลาว และเขมรในปัจจุบัน แตกสายออกไปจนกลายเป็นชนเชื้อสายไต เผ่าต่างๆอีกมากมาย โดยต่างก็เข้าไปสร้างอาณาจักรของตนเองขึ้นตามบริเวณต่างๆ เช่นกลุ่มไทใหญ่เข้าไปปักหลักอยู่ที่บริเวณรัฐฉาน ตอนเหนือของพม่า กลุ่มไทลาวและไทยวนเข้าไปปักหลักอยู่บริเวณตอนเหนือของลาว เวียดนาม และบริเวณล้านนา หรือแถบภาคเหนือของไทยในปัจจุบัน และขยายเผ่าพันธุ์กลายเป็นกลุ่มชาวไทย หรือชาวไต กลุ่มต่างๆขึ้นอีกมากมาย อีกทั้งการที่บริเวณตอนเหนือของสุวรรณภูมินี้ส่วนใหญ่เต็มไปด้วยเทือกเขา ก็ยังทำให้เกิดมีชนกลุ่มน้อยต่างๆขึ้นไปอาศัยอยู่ตามเทือกเขาเหล่านั้น จนกลายเป็นชาวเขาเผ่าต่างๆสืบเชื้อสายมาจนถึงปัจจุบัน แม้ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ต่างๆระบุว่าบริเวณดังกล่าวนี้มีร่องรอยการสร้างอารยธรรมมาตั้งแต่ราวศตวรรษที่ ๑ เป็นต้นมา แต่การอพยพครั้งใหญ่ที่ทำให้เกิดการเข้ามาปักหลักสร้างบ้านสร้างเมืองจนเป็นชุมชนขนาดใหญ่หรือเป็นชนชาติ โดยเฉพาะชาวไทยกลุ่มต่างๆที่เข้ามาสร้างชาติของตนอยู่ตามแคว้นต่างๆ เริ่มปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนก็เมื่อประมาณศตวรรษที่ ๗ ถึง ๑๓ นี้เอง

นอกจากจะมีชาวไทยอพยพลงมาอยู่ทางตอนเหนือของสุวรรณภูมิแล้ว ทางตอนกลางของสุวรรณภูมิก็ยังมีชนเผ่าพันธุ์อื่นเข้ามาปักหลักอาศัยอยู่ด้วยเช่นกัน โดยเข้ามาปักหลักอยู่ทางฝั่งตะวันตกของไทยและพม่าตอนล่าง จากนั้นก็รุกขยายเข้ามาทางทิศตะวันออกและขึ้นไปเกือบถึงตอนเหนือของไทยในปัจจุบัน ตามประวัติศาสตร์กล่าวถึงชนเผ่าพันธุ์ที่มีอารยธรรมกลุ่มแรกที่เข้ามาปักหลักตั้งถิ่นฐานตรงบริเวณดังกล่าวนี้ตั้งแต่ก่อนคริสต์ศักราช แล้วก็คือชาวเผ่าพันธุ์ *มอญ (Mon)* ชนเผ่ามอญแต่เดิมมีถิ่นฐานอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอินเดีย และเริ่มอพยพเข้ามาอยู่ทางตอนใต้ของพม่า ในปัจจุบันบริเวณริมอ่าวมะตะมะตั้งแต่ราวก่อนคริสต์ศตวรรษที่ ๑ แล้วและปักหลักสร้างถิ่นฐานอยู่ตรงบริเวณนั้นจนเริ่มมีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นมาเรื่อยๆ แล้วค่อยๆขยับขยายกลุ่มชนของตนออกไปทางทิศตะวันออกไกล จนถึงแผ่นดินเขมรในปัจจุบัน และส่วนหนึ่งก็ขึ้นไปทางทิศตะวันออกเฉียง

เหนือ ไปปักหลักตั้งถิ่นฐานอยู่ตรงบริเวณภาคเหนือตอนล่างของประเทศ
ไทยในปัจจุบัน ความรุ่งเรืองของชนชาติมอญที่แผ่ขยายอยู่ในบริเวณต่างๆ
ดังกล่าวนี้ต่อมานั้นได้กลายเป็นชนชาติใหญ่ที่ทรงอำนาจเรียกว่า “อาณาจักร
ทวารวดี (Dvaravati Kingdom)” ที่มีความรุ่งเรืองอยู่ในช่วงตั้งแต่ประมาณ
ศตวรรษที่ ๖ จนถึงศตวรรษที่ ๑๓

ความรุ่งเรืองของชนชาติมอญและอาณาจักรทวารวดีนั้น สืบเนื่องมา
จากการที่บริเวณซึ่งชาวมอญเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่แถบริมอ่าวเมาะตะมะนั้น
ตั้งแต่สมัยโบราณถือว่าเป็นบริเวณสำคัญในการใช้เป็นจุดขึ้นสินค้าของพ่อค้า
ทั้งชาวอาหรับและอินเดีย ที่ใช้เส้นทางนี้สำหรับค้าขายกับผู้คนบนแผ่นดิน
สุวรรณภูมิไปจนถึงประเทศจีนตอนล่างเป็นเวลายาวนาน เนื่องจากบริเวณ
ดังกล่าวเป็นเส้นทางที่เรือสินค้าต่างๆต้องอาศัยลมมรสุมพัดพาเรือจนมา
ขึ้นฝั่งที่บริเวณอ่าวเมาะตะมะ หรือไม่ก็บริเวณชายฝั่งทะเลทิศตะวันตกของ
“แหลมทอง” หรือแหลมมลายู และจากการที่จุดดังกล่าวเป็นที่ขึ้นสินค้าของ
พ่อค้าต่างชาติมาเป็นเวลาช้านานแล้ว บริเวณดังกล่าวจึงกลายเป็นจุดที่
เป็นชุมชนที่มีความคึกคักที่สุดจุดหนึ่งในบริเวณนี้ และด้วยความเป็นชุมชน
ที่เป็นชุมชนทางการค้าสำคัญเช่นนี้ จึงทำให้บริเวณภูมิภาคนี้นี้มีความเจริญ
รุ่งเรืองขึ้นเรื่อยๆ และด้วยสาเหตุนี้เองจึงเรียกบริเวณนี้ว่า “สุวรรณภูมิ” ที่มี
ความหมายว่า “แผ่นดินทองคำ”

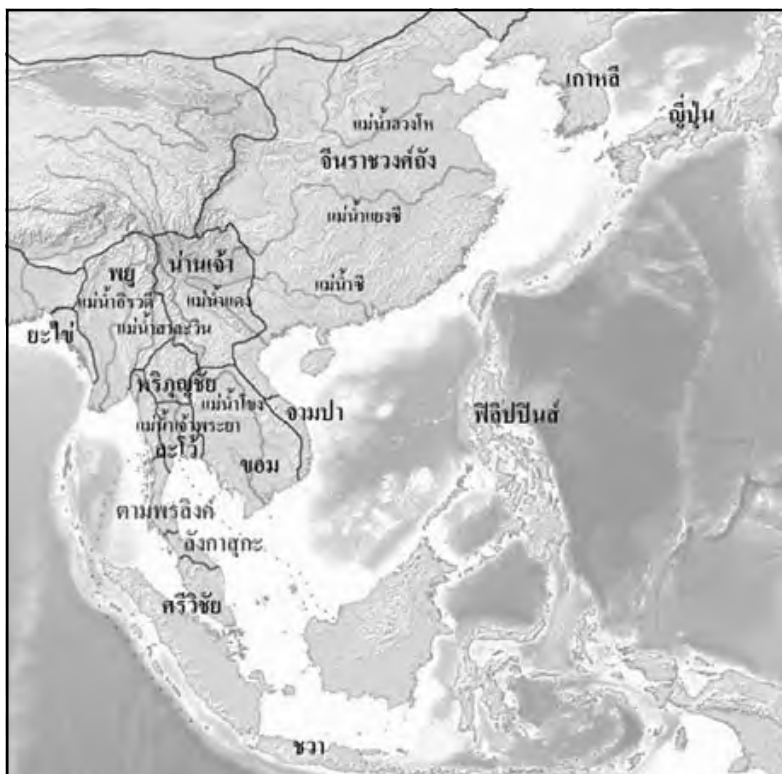
อาณาจักรยุคแรกเริ่ม

ชาวมอญเริ่มสร้างความเจริญให้กับประชาชาติของตนโดยเริ่มต้นตั้ง
เมืองหลวงอันเป็นศูนย์กลางของชาวมอญที่เมือง “ตะโทง (Thaton)” หรือ
สะเทิม ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันออกของอ่าวเมาะตะมะตั้งแต่ก่อนคริสต์ศตวรรษ
ที่ ๑ อาณาจักรของชาวมอญแห่งแรกมีชื่อว่า “อาณาจักรสุธรรมวดี” แต่ต่อ
มาก็ถูกศัตรูจากตอนเหนือเข้าโจมตีแล้วอาณาจักรแห่งนี้ล่มสลายลง ทำให้

ชาวมอญต้องอพยพหลบหนีกระจัดกระจายไป บางส่วนไปทางทิศตะวันตก ไปตั้งชุมชนขึ้นใหม่ตรงฝั่งตะวันตกของอ่าวมะตะมะเรียกเมืองนี้ว่า “พะโค (Pegu)” แต่บางกลุ่มก็อพยพมาทางทิศตะวันออก ขยับขยายเข้ามาปักหลักอยู่ในบริเวณแผ่นดินไทยในปัจจุบัน แล้วค่อยๆ ขยายอิทธิพลออกไปเรื่อยๆ ชาวมอญกลุ่มนี้เองที่ต่อมาได้ผสมผสานวัฒนธรรมกับชนพื้นถิ่นกลุ่มอื่นๆ ที่อพยพเข้ามาปักหลักอาศัยอยู่ตรงบริเวณดังกล่าวนี้เช่นกัน จนค่อยๆ สร้างความเจริญรุ่งเรืองขึ้นจนเป็น “อาณาจักรทวารวดี” อาณาจักรทวารวดีนี้มีขอบเขตเกี่ยวกันอย่างมากว่ามีศูนย์กลางอยู่ที่ไหน บ้างก็ว่ายุคนครปฐม บ้างก็ว่าอยู่ที่อุทอง สุพรรณบุรี หรือบ้างก็ว่าอยู่ที่ละโว้ หรือลพบุรีในปัจจุบัน ที่ต่อมาเติบโตขึ้นกลายเป็น “อาณาจักรละโว้ (Lavo Kingdom)” ในช่วงศตวรรษที่ ๗ ซึ่งต่อมาก็มีศูนย์กลางผุดขึ้นอีกที่หนึ่ง โดยแยกสายจากละโว้ขึ้นไปก่อตั้งเป็นอาณาจักรใหม่ที่ลำพูน มีชื่อว่า “อาณาจักรหริภุญชัย (Hariphunchai Kingdom)”

ยังมีข้อถกเถียงกันด้วยว่าอาณาจักรทวารวดีนี้ที่จริงแล้วมีสถานะเป็นอาณาจักรหรือไม่ หรืออาจเป็นไปได้ว่ายุคสมัยทวารวดีนี้เป็นเพียงอิทธิพลทางวัฒนธรรมของยุคสมัยเท่านั้น โดยมีศูนย์กลางความเจริญในยุคสมัยนี้กระจัดกระจายอยู่เป็นแห่งๆ และมีเมืองต่างๆ หรือเขตคามที่รับเอาอิทธิพลของความเจริญในยุคสมัยทวารวดีเข้าไว้มีลักษณะเป็นเครือข่ายแยกย่อยออกไป หากอิทธิพลของยุคสมัยทวารวดีแผ่ไปถึงยังที่ใด ที่นั้นก็เท่ากับอยู่ในเขตของความเจริญในแบบทวารวดี ซึ่งทฤษฎีนี้ภายหลังเริ่มมีผู้ที่เชื่อว่าเป็นไปได้มากขึ้น และนอกจากศูนย์กลางของทวารวดีจะอยู่ที่ ๓ แห่งดังกล่าวแล้ว ยังมีการค้นพบว่าอิทธิพลของทวารวดีนี้ได้แผ่ขึ้นไปจนถึงตอนเหนือของไทยในปัจจุบัน คือบริเวณลำพูน และสวรรคโลก สุโขทัยอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีหลักฐานที่แสดงถึงอิทธิพลของทวารวดีที่แผ่ไปทางทิศตะวันออกนั้นแผ่ไปไกลจนถึงปราจีนบุรี และสระแก้วอีกด้วย ส่วนทางทิศใต้นั้นก็แผ่ไปจนถึงราชบุรี และเพชรบุรี แต่ยังมีผู้พบหลักฐานบางอย่างที่สามารถอ้างถึงอิทธิพลในยุคสมัยทวารวดีปรากฏไปไกลจนถึงปัตตานีอีกด้วย แต่ยังไม่มีความชัดเจนว่า

อิทธิพลของทวารวดีจะสามารถแผ่ไปไกลจนถึงที่นั่น อาจเป็นไปได้ว่าการแลกเปลี่ยนในด้านวัฒนธรรมหรือด้านการค้าในยุคสมัยนั้นทำให้ศิลปะหรือหลักฐานทางวัฒนธรรมในสมัยทวารวดีเดินทางไปถึงที่นั่น โดยที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับยุคสมัยทวารวดีเลย

นอกจากอิทธิพลของทวารวดีจะแผ่อิทธิพลครอบคลุมบริเวณต่างๆ ของประเทศไทยดังที่กล่าวมาแล้ว ในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน ก็มีการเกิดขึ้นของ “อาณาจักรขอม” หรือ “ขแมร์ (Khmer)” ขึ้นในช่วงศตวรรษที่ ๙ ครอบคลุมแม่น้ำโขงตอนล่าง หรือบริเวณที่ตั้งของประเทศเขมรในปัจจุบัน แล้วแผ่ขยายอำนาจอิทธิพลขึ้นไปทางตอนเหนือจนถึงบริเวณประเทศลาวในปัจจุบัน และทางทิศตะวันตกก็แผ่ขยายมาจนถึงแผ่นดินสุวรรณภูมิ อาณาจักร

ขอมันักโบราณคดีส่วนใหญ่เชื่อว่าเป็นชนเผ่าเชื้อสายมอญ-ขแมร์ที่เกี่ยวข้องกับชนชาติมอญที่ไปปักหลักตั้งถิ่นฐานทางตอนใต้ของพม่า แล้วอพยพหาถิ่นฐานใหม่จนกระทั่งมาปักหลักอยู่ลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่างนี้ และต่อมาก็สามารถขยายเผ่าพันธุ์จนมีอิทธิพลมากพอที่จะลุกล้นขับไล่กลุ่มอำนาจเดิมที่ครอบครองอยู่ตรงบริเวณนั้น จนตั้งขึ้นเป็นอาณาจักรของตนเองจนสำเร็จ อาณาจักรขอมนี้มีความเจริญรุ่งเรืองอยู่ในช่วงระหว่างศตวรรษที่ ๙ จนถึงศตวรรษที่ ๑๓ ในช่วงที่รุ่งเรืองที่สุดนั้น บริเวณเกือบครึ่งหนึ่งของแผ่นดินสยามหรือ ไทยในปัจจุบันก็ตกอยู่ภายใต้อำนาจของกษัตริย์ขอม โดยมีหลักฐานปรากฏเป็นสิ่งก่อสร้างหรือปราสาทหินมากมายพบอยู่ทั่วไป ทั้งที่ลพบุรี กาญจนบุรี และที่พบมากที่สุดคือที่บริเวณหลายจังหวัดทางภาคอีสาน ทางทิศอีสานอีกเช่นกันยังมีอาณาจักรเล็กๆเกิดขึ้นอีกแห่งหนึ่งชื่อว่า “อาณาจักรโคตบรูร (Kottaboon Kingdom)” เริ่มก่อตั้งตั้งแต่ราวศตวรรษที่ ๖ โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่นครพนม แต่ต่อมาก็ถูกศัตรูเข้าโจมตีจนล่มสลายลงในช่วงประมาณศตวรรษที่ ๑๑

สำหรับทางตอนใต้หรือบริเวณแหลมมลายูนั้น ก็มีชนเชื้อสาย มาเลย์ (Malay) เข้ามาปักหลักยึดครองอยู่ตั้งแต่ช่วงศตวรรษแรกด้วยเช่นกัน คนเผ่าพันธุ์ มาเลย์ (Malay) ซึ่งสืบเชื้อสาย ออสโตรนีเซียน (Austronesian) หรือคนเผ่าพันธุ์ที่มีถิ่นฐานเดิมอยู่ทางแถบแปซิฟิกตอนใต้ อินโดนีเซีย และมหาสมุทรอินเดีย ได้เริ่มอพยพเข้ามาปักหลักบริเวณแหลมมลายูตั้งแต่ราวก่อนคริสต์ศักราชเช่นกัน เมื่อเจริญรุ่งเรืองขึ้นจึงได้สถาปนาเป็นอาณาจักรตั้งแต่ประมาณช่วงศตวรรษที่ ๒ ชื่อว่า “อาณาจักรลังกาสุกะ (Langkasuka Kingdom)” ศูนย์กลางอำนาจของลังกาสุกะนั้นอยู่ที่ปัตตานีในปัจจุบัน และในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน ทางทิศเหนือของปัตตานีขึ้นมาก็มีอาณาจักรเกิดขึ้นอีกแห่งหนึ่งชื่อว่า “อาณาจักรตามพรลิงค์ (Tambralinga Kingdom)” มีศูนย์กลางอยู่ที่นครศรีธรรมราช ทั้งสองอาณาจักรนี้เจริญรุ่งเรืองขึ้นจนถึงช่วงศตวรรษที่ ๑๔-๑๕ นอกจากนี้ยังมีอาณาจักรอีกแห่งหนึ่งเกิดขึ้นที่ตรงบริเวณแหลมมลายูเช่นกันตั้งแต่ประมาณช่วงศตวรรษที่ ๗ คือ “อาณาจักร

ศรีวิชัย (Srivijaya Kingdom)” อาณาจักรแห่งนี้มีศูนย์กลางอยู่หลายแห่ง ทั้งที่เกาะชวา สุมาตรา และที่ไชยา สุราษฎร์ธานี

กล่าวได้ว่าบนดินแดนสยาม หรือประเทศไทยในปัจจุบัน เป็นแผ่นดินที่มีความหลากหลายทางเผ่าพันธุ์ ซึ่งมีชนเชื้อสายต่างๆอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานมาเป็นเวลานานตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน ทำให้สามารถสรุปได้ว่าคนไทยไม่ได้มาจากที่ไหน แต่ค่อยๆถูกหล่อหลอมทางเผ่าพันธุ์ต่างๆเหล่านี้ จนสามารถสร้างประชาชาติของตนขึ้นมาได้ตรงแผ่นดินนี้แบบค่อยๆสร้าง ค่อยๆปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยต่างๆ จากชนเผ่าดั้งเดิมต่างๆ แล้วผสมผสานกันผ่านสมัยอารยธรรมยุคอาณาจักรต่างๆเรื่อยมาจนกลายเป็นชนเผ่าพันธุ์ที่เรียกว่า “สยาม” ก่อนจะถูกเปลี่ยนชื่อเป็น “ไทย” ในสมัยหลังนี้ ซึ่งต่อมาก็ยังมีข้อถกเถียงกันอีกว่า เราควรจะเริ่มต้นประวัติศาสตร์ชนชาติสยาม หรือชนชาติไทยที่ยุคสมัยไหน เพราะหากยึดตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่กล่าวถึงชาวสยามอย่างชัดเจนนั้น ปรากฏอยู่ในจารึกของอาณาจักรขอม ซึ่งเรียกชาวสยามว่า “เสียม” โดยกล่าวว่าชาวเสียมเป็นชนชาติซึ่งเป็นบริวาร หรือเป็นรัฐบรรณาการที่อยู่ภายใต้อำนาจของอาณาจักรขอมที่ต้องคอยส่งส่วยส่งเครื่องบรรณาการให้แก่กษัตริย์ขอม และในยามสงคราม ชาวเสียมก็จะต้องส่งคนของตนขึ้นไปช่วยกองทัพขอมรบเมื่อมีการเรียกมา ซึ่งถ้าหากยึดถือจากสิ่งที่ปรากฏอยู่ในจารึกของขอมเช่นนี้แล้ว ในช่วงที่อาณาจักรขอมเรืองอำนาจและแผ่อำนาจเข้าครอบครองเขตแดนบริเวณสยามนี้ ก็ตรงกับยุคสมัยของอาณาจักรละโว้หรือลพบุรีตอนปลาย ในช่วงประมาณศตวรรษที่ ๑๑ ส่วนทางด้านนักประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ของไทยนั้น มักจะยึดถือช่วงเวลาของ “อาณาจักรสุโขทัย (Sukhothai Kingdom)” ซึ่งเกิดขึ้นมาในภายหลังยุคที่อาณาจักรละโว้เริ่มเสื่อมลงแล้ว และอำนาจของอาณาจักรขอมที่แผ่ปกคลุมมาถึงละโว้และอาณาจักรอื่นๆในภูมิภาคนี้เริ่มแผ่วลง ถือเป็นจุดเริ่มต้นของประวัติศาสตร์สยามหรือชนชาติไทยที่แท้จริง แต่หากจะกล่าวถึงการเกิดขึ้นของอาณาจักรสุโขทัยแล้ว ก็มักต้องมีการอ้างอิงถึงอาณาจักรอีกอาณาจักรหนึ่ง คือ “อาณาจักรล้านนา (Lanna Kingdom)” ซึ่งเริ่มต้นขึ้นในช่วงเวลา

ใกล้เคียงกับอาณาจักรสุโขทัยคือในช่วงศตวรรษที่ ๑๓ และทั้งสองอาณาจักรนี้มีความเกี่ยวพันกัน จึงขอเริ่มกล่าวถึงยุคอาณาจักรล้านนาเป็นลำดับแรก ก่อนที่จะกล่าวถึงอาณาจักรสุโขทัย

อาณาจักรล้านนา

อาณาจักรล้านนามีศูนย์กลางอยู่ทางทิศเหนือของแผ่นดินสุวรรณภูมิ ซึ่งในปัจจุบันก็คือเชียงใหม่ อาณาจักรล้านนาสืบทอดอารยธรรมต่อมาจาก “อาณาจักรเชียงแสน (Chaingsaen Kingdom)” อาณาจักรเชียงแสนมีที่มาสืบเนื่องมาจาก “อาณาจักรหิรัญเงินยาง (Hiran Ngoenyang Kingdom)” ซึ่งก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ช่วงศตวรรษที่ ๗ ที่ก่อนหน้านี้มีกลุ่มชนเชื้อสายไทกลุ่มหนึ่งอพยพมาจากตอนใต้ของอาณาจักรน่านเจ้า แล้วตั้งถิ่นฐานแถบลุ่มแม่น้ำโขงและตั้งชื่อเมืองว่า “โยนกนาคพันธู์” หรือ “โยนกนาคนคร” ในช่วงศตวรรษที่ ๖ โดยมีผู้ปกครองคือ **พญาสิงหนวัติ (Singhanawat)** เมืองแห่งนี้เริ่มเจริญขึ้นจนกระทั่งถึงประมาณปี ค.ศ. ๕๔๕ ก็เผชิญภัยพิบัติธรรมชาติจนเมืองโยนกนาคนครจมลงทั้งเมือง ในตำนานกล่าวว่าเมืองทั้งเมืองจมหายลงไปในน้ำ จึงเชื่อว่าอาจเกิดอุทกภัยใหญ่จากแม่น้ำโขงไหลท่วมเมืองทั้งเมือง แต่จากหลักฐานบางแห่งก็ว่าน่าจะเกิดแผ่นดินไหวครั้งใหญ่ขึ้นจนทำให้เมืองทั้งเมืองทรุดถล่มลงก็เป็นได้ ต่อมาก็มีผู้คนอพยพหลบหนีไปหาทำเลที่ตั้งเมืองใหม่ที่ตรงบริเวณแม่น้ำสาย ที่อยู่ในเขตแม่สายปัจจุบัน แล้วมีการปรึกษาหารือชื่อเมืองใหม่ และเนื่องจากไม่มีผู้นำหรือเชื้อพระวงศ์เหลือรอดจากภัยพิบัติครั้งนั้น ต่างจึงให้ชื่อเมืองนี้กันอย่างง่ายๆว่า “เวียงปรึกษา” เนื่องจากปรึกษากันจนหาข้อสรุปไม่ได้ แต่บ้านเมืองนั้นจำเป็นต้องมีผู้นำ ซึ่งในช่วงเวลานั้นอยู่ในช่วงอาณาจักรละโว้มีอำนาจ จึงมีการขอคำปรึกษาไปยังศูนย์อำนาจที่ละโว้ จึงสนับสนุนให้ **พญาลาวจกรราช (Lavachakkaraj)** ซึ่งเป็นชาวลัวะขึ้นเป็นผู้ปกครอง แล้วตั้งขึ้นเป็นแคว้นชื่อว่า “หิรัญนคร” จน

กระทั่งผ่านกษัตริย์ปกครองมา ๙ พระองค์ ประมาณปี ๘๕๐ ก็ได้มีการย้ายเมืองหลวงมาอยู่ในที่ใหม่ตรงบริเวณเชียงแสน เรียกเมืองแห่งใหม่นี้ว่า “เงินยาง” ซึ่งต่อมา ก็เรียกว่า “เชียงแสน”

อาณาจักรเงินยางหรือเชียงแสนมีอาณาเขตทางด้านทิศเหนือและทิศตะวันออกติดต่อกับรัฐฉานของพม่าและแคว้นสิบสองปันนา ส่วนทิศใต้ติดกับอาณาจักรหริภุญชัยหรือลำพูนในปัจจุบัน สืบจนกระทั่งถึงปี ค.ศ. ๑๑๘๘ เชียงแสนก็ถูกกองทัพชาวมอญจากหริภุญชัยเข้าตี ทำให้เชียงแสนสูญเสียอำนาจไปเป็นอันมาก และต่อมาในปี ค.ศ. ๑๒๕๐ ก็ถูกชาวไทยลื้อจากเมืองเชียงรุ่งหรือ “อาณาจักรหอคำ (Heokam Kingdom)” เข้าตีอีก จนผู้คนต้องหลบหนีออกจากเชียงแสนกระจัดกระจายไปอยู่ตามเมืองต่างๆจนเชียงแสนค่อยๆเสื่อมอำนาจลงไปในเรื่อยๆ จนกระทั่งล่วงมาถึงสมัยที่ **พอขุนเม็งราย** หรือ **“พญามังราย (Mangrai)”** ซึ่งต่อมาเป็นปฐมกษัตริย์แห่ง **ราชวงศ์มังราย (Mangrai Dynasty)** เมื่อขึ้นสืบบัลลังก์เชียงแสน พระองค์ได้ย้ายเมืองหลวงมาอยู่ที่เชียงรายได้ในปี ค.ศ. ๑๒๖๒ แล้วเปลี่ยนชื่ออาณาจักรแห่งใหม่นี้เสียใหม่ว่า “อาณาจักรล้านนา” พญามังรายประสงค์ที่จะทำให้อาณาจักรของพระองค์กลับมารุ่งเรืองอีกครั้ง จึงพยายามขยายเขตแดนของล้านนาให้กว้างขวางขึ้นจนสามารถกลับมายิ่งใหญ่อีกครั้งได้อย่างรวดเร็ว กระทั่งถึงปี ค.ศ. ๑๒๘๑ พระองค์ก็สามารถนำทัพบุกเข้าตีหริภุญชัยจนสำเร็จ แล้วรวมเอาอาณาเขตทั้งหมดของหริภุญชัยเข้ามาไว้ภายใต้อาณาจักรล้านนา แต่ในช่วงเวลาเดียวกัน **“ราชวงศ์ หยวน (Yuan Dynasty)”** ซึ่งเป็นชาวมองโกลที่ยึดครองประเทศจีนอยู่ ได้ยกทัพลงมาตีอาณาจักรต่างๆทางตอนใต้ของจีน ซึ่งรวมถึงล้านนาด้วย พญามังรายจึงต้องแสวงหาพันธมิตรเพื่อรวมกันต้านกำลังของชาวมองโกล

ในช่วงที่อาณาจักรล้านนาขึ้นมามีอำนาจครอบคลุมทางตอนเหนือสุดอยู่นั้น ก็ยังมีอาณาจักรอีก ๒ แห่งเกิดขึ้นตรงบริเวณใกล้เคียงกัน โดยต่างก็มีอำนาจปกครองแคว้นของตนอย่างเป็นปึกแผ่น นั่นก็คือ **“อาณาจักรสุโขทัย”** มี **พอขุนรามคำแหง (Pho Khun Ramkhamhaeng)** เป็นกษัตริย์

ปกครองอยู่ และอีกแห่งหนึ่งคือ “อาณาจักรพะเยา (Payao Kingdom)” มี **พญาจำเมือง (Ngam Muang)** เป็นกษัตริย์ พญามังรายจึงผูกไมตรีกับกษัตริย์ทั้งสองเป็นสหายกัน อาณาจักรทั้งสามนี้จึงมีสัมพันธไมตรีที่ดีต่อกัน ซึ่งก็ทำให้อาณาจักรทางตอนเหนือมีความเข้มแข็งเป็นปึกแผ่นขึ้นอย่างมาก (ตามประวัติศาสตร์หลายแห่งกล่าวว่าทั้งสามพระองค์เป็นพระสหายกันมาก่อนตั้งแต่ครั้งยังพระเยาว์อยู่ ทั้งสามได้ถูกส่งไปร่ำเรียนวิชาที่สำนักหลวงในเมืองละโว้หรือลพบุรีด้วยกัน ซึ่งในสมัยนั้นละโว้ยังคงเป็นศูนย์กลางอำนาจ) กระทั่งถึงปี ค.ศ. ๑๒๙๔ พญามังรายก็ประสงค์ที่จะย้ายเมืองหลวงใหม่อีกครั้งโดยเลือกทำเลที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของแม่น้ำอิง ปัจจุบันอยู่ที่สารภี เชียงใหม่ เมืองใหม่นี้มีชื่อว่า “เวียงกุมกาม” แต่การย้ายเมืองหลวงมาที่นี่ก็ทำไม่สำเร็จ เนื่องจากเมืองแห่งนี้ถูกแม่น้ำอิงเอ่อท่วมขึ้นบ่อยครั้ง ต่อมาก็จึงได้ทำเลที่ตั้งแห่งใหม่ก็คือที่ตั้งเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน เมื่อสามารถย้ายเมืองหลวงใหม่ได้สำเร็จแล้ว จึงได้ตั้งชื่อเมืองหลวงใหม่นี้ว่า “นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่” ในปี ค.ศ. ๑๒๙๖

นอกจากพญามังรายแล้ว กษัตริย์ล้านนาที่มีพระปรีชาอีกองค์หนึ่งคือ **พระเจ้าติโลกราช (Tilokaraj)** ซึ่งเป็นกษัตริย์ลำดับที่ ๙ ในราชวงศ์มังรายขึ้นครองราชย์ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๔๔๑ เวลานั้น “อาณาจักรอยุธยา (Ayutthaya Kingdom)” เริ่มแผ่อำนาจขึ้นครอบคลุมนครกลางของแผ่นดินสุวรรณภูมิแล้ว ในช่วงที่มีการผลัดแผ่นดินนั้น อนุชาของพระองค์คบคิดกับอยุธยาเพื่อชิงราชบัลลังก์ แต่ก็ทำไม่สำเร็จ ชั่วทัพจากอยุธยากลับต้องแตกกลับไป การศึกกับอยุธยาในรัชสมัยเกิดขึ้นสองครั้ง ครั้งแรกในปี ค.ศ. ๑๔๔๑ ส่วนครั้งที่สองเกิดขึ้นในปี ค.ศ. ๑๔๕๖ จากถูกอยุธยาเข้าโจมตีครั้งนั้นจึงปลุกความคิดให้พระเจ้าติโลกราชต้องเป็นฝ่ายรุกเข้ายึดครองเมืองต่างๆเพื่อจอบรรลุของอยุธยาบ้าง จึงเข้ายึดสุโขทัยซึ่งขณะนั้นอยู่ในอำนาจของอยุธยา แต่ต่อมาอยุธยาที่ยึดคืนได้ การรุกรณมายึดครองสุโขทัยของล้านนา ทำให้อยุธยาต้องสถาปนาพิษณุโลกเป็นเมืองหลวงอีกแห่ง โดยกษัตริย์อยุธยาก็ต้องย้ายไปประทับอยู่ที่พิษณุโลกเพื่อป้องกันการรุกรณของล้านนา สงครามใน

ครั้งนั้นดำเนินไปยาวนานจนถึงปี ค.ศ. ๑๔๗๔ ที่ทั้งสองฝ่ายไม่อาจเอาชนะได้อย่างเด็ดเสร็จจึงต้องทำสัญญาสงบศึกกัน

การทำสงครามกับอยุธยาครั้งนั้นทำให้เห็นได้ว่าอาณาจักรล้านนาที่มีความเข้มแข็งเพียงใด ในยุคสมัยพระเจ้าติโลกราชนี้อาณาจักรล้านนาได้รุกขยายอาณาเขตเข้ายึดพะเยา แพร่ น่าน ไปจนถึงหลวงพระบางและเชียงรุ่ง ทางใต้ก็รุกไปจนถึงเมืองซำกัรวาหรือกำแพงเพชร ส่วนทางใต้ก็เข้ายึดครองเข้าไปจนถึงเขตของสุวรรณ ยุครุ่งเรืองที่สุดของอาณาจักรล้านนาจึงอยู่ในช่วงเวลานี้เอง จากนั้นล้านนาก็เริ่มเสื่อมลงและถูกคุกคามโดยอำนาจจากอาณาจักรพม่า และถูกพม่ายึดครองได้ในปี ค.ศ. ๑๕๕๘ สมัยของ **พระเจ้าบุเรงนอง (Bayinnaung)** โดยส่งผู้ปกครองชาวพม่าเข้ามาดูแลตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๕๗๔ ไปจนกระทั่งถึงยุคสมัยที่ **สมเด็จพระนเรศวร (Naresuan)** ขึ้นสืบตำแหน่งกษัตริย์อยุธยา ล้านนาก็เข้าสวามิภักดิ์ต่ออยุธยาในปี ค.ศ. ๑๖๐๒ แม้จะยังมีผู้ปกครองเป็นชาวพม่าอยู่ก็ตาม แต่ภายหลังจากผ่านพ้นรัชสมัยสมเด็จพระนเรศวรไปแล้วก็เป็นอิสระจากอยุธยา แล้วกลับไปอยู่ในปกครองของชาวพม่าอีกครั้งใน ค.ศ. ๑๖๑๔

อาณาจักรอยุธยาได้เข้ายึดครองล้านนาอีกครั้งใน ค.ศ. ๑๖๕๔ สมัย **สมเด็จพระนารายณ์ (Narai)** จนกระทั่งถึงปี ค.ศ. ๑๗๖๗ พม่าต้องการจะตีอยุธยาให้แตก จึงใช้เชียงใหม่เป็นเส้นทางในการเดินทัพอีกด้านหนึ่งลงมาตีอยุธยาจนแตก แต่ภายหลังกองทัพอยุธยาแตกแล้ว พม่าก็ไม่สามารถรักษาอำนาจในล้านนาได้นานนัก ชาวล้านนาในเชียงใหม่ได้ลุกขึ้นต่อต้านอำนาจปกครองของพม่า ผู้นำในการต่อต้านอำนาจพม่าตอนนั้น คือ **“เจ้ากาวิละ (Kawila)”** ซึ่งในช่วงเวลานั้น **สมเด็จพระเจ้าตากสิน (King Taksin)** ได้ทำสงครามขับไล่พม่าออกจากแผ่นดินสยามจนหมดสิ้นและรวบรวมแผ่นดินขึ้นใหม่ก่อตั้งเป็น **“อาณาจักรกรุงธนบุรี (Thonburi Kingdom)”** สำเร็จแล้ว จึงคิดกำจัดอิทธิพลอำนาจของชาวพม่าออกจากแผ่นดินให้สิ้น เวลานั้นเจ้ากาวิละที่สืบทอดสายเจ้านานนาจึงเข้าร่วมกับพระเจ้าตากสินกอบกู้ล้านนากลับคืนได้ในปี ค.ศ. ๑๗๗๕ ถือเป็นการปิดฉากอำนาจพม่าเหนือแผ่นดินสยามลงไปอย่าง
๒๔

สิ้นเชิง จากนั้นเจ้ากาวิละก็ได้ขึ้นเป็นกษัตริย์เชียงใหม่แต่ก็มีฐานะเป็นเพียงประเทศราชของสยามสืบมาจนกระทั่งมีการปลดแผ่นดินจากยุคลัทธิธนบุรี มาสู่ยุคลัทธิ “รัตนโกสินทร์ (Rattanakosin)”

ล้านนาภายใต้ราชวงศ์มังราย

(ค.ศ. ๑๒๖๒ ถึง ค.ศ. ๑๕๗๔)

พญามังรายครองราชย์จนถึงปี ค.ศ. ๑๓๑๗ ก็สวรรคต **เจ้าขุนคราม (Khun Kham)** ซึ่งเป็นโอรสของกษัตริย์ครองราชย์ต่อ และย้ายเมืองหลวงกลับไปเชียงใหม่โดยมอบให้ **เจ้าแสนภู (Saen Phu)** โอรสดูแลเชียงใหม่แทน และต่อมาก็เกิดการก่อกบฏขึ้นโดยอนุชาองค์หนึ่งของเจ้าขุนคราม คือ **เจ้าขุนเครือ** เขายึดเมืองเชียงใหม่แต่ในที่สุดก็ถูกปราบลงได้ โดยได้รับความช่วยเหลือจากอนุชาของเจ้าแสนภู คือ **เจ้าน้ำท่วม** เจ้าขุนครามจึงมอบให้เจ้าน้ำท่วมปกครองเชียงใหม่ แต่ต่อมากลับถูกกล่าวหาว่าคิดกบฏ เจ้าน้ำท่วมจึงถูกเนรเทศไปอยู่ที่เมืองเชียงตุง แล้วให้เจ้าแสนภูกลับมาครองเชียงใหม่อีกครั้งจนเมื่อเจ้าขุนครามสวรรคต เจ้าแสนภู จึงขึ้นเป็นกษัตริย์สืบต่อในปี ค.ศ. ๑๓๒๕ โดยใช้เชียงใหม่เป็นเมืองหลวงอยู่จนกระทั่งสวรรคตลงในปี ค.ศ. ๑๓๓๔ เมื่อ **เจ้าท้าวคำฟู (Thao Kamphoo)** โอรสขึ้นครองราชย์ต่อ จึงได้มีการย้ายเมืองหลวงกลับไปเชียงใหม่อีกครั้ง แต่พอถึง ค.ศ. ๑๓๓๖ ก็ย้ายราชธานีกลับมาอยู่ที่เชียงใหม่ดังเดิมในสมัย **เจ้าผายู (Phayao)** ซึ่งขึ้นครองราชย์เป็นลำดับต่อมา กระทั่งถึง ค.ศ. ๑๓๕๕ **เจ้ากือนารมิกราช (Kuenta Dhamikarath)** ก็ขึ้นครองราชย์สืบต่อ กษัตริย์ล้านนาพระองค์นี้เป็นผู้อัญเชิญพระบรมธาตุของพระพุทธเจ้าไปประดิษฐานบนดอยสุเทพ และเมื่อพระองค์สวรรคตลงในปี ค.ศ. ๑๓๘๕ **เจ้าแสนเมืองมา (Saen Muang Ma)** โอรสก็ขึ้นครองราชย์สืบต่อ ในสมัยนี้ได้เกิดสงครามแย่งชิงราชสมบัติอีกครั้งโดย **เจ้าท้าวหมากพรม** ซึ่งมีศักดิ์เป็นอา และครองเมืองเชียงรายได้อยู่นั้นคิดแย่งราชบัลลังก์ จนในที่สุดก็ถูกปราบลงได้สำเร็จ จนถึงปี ค.ศ. ๑๔๐๑ **เจ้าสามฝั่งแกน (Sam Fang Kaen)** ก็ขึ้นเป็นกษัตริย์สืบต่อ

ในสมัยนี้มีทั้งการก่อกบฏภายในและทำสงครามกับชาวฮ่อ จนกระทั่งถึงปี ค.ศ. ๑๔๔๑ จึงถูกยึดราชบัลลังก์โดย **เจ้าติโลกราช (Tilokaraj)** ที่เป็นโอรส แต่เดิมนั้นเจ้าติโลกราชถูกเจ้าสามฝั่งแกนพระบิดาเนรเทศไปอยู่ที่เมืองยวม แม่ฮ่องสอน และต่อมาได้สมคบคิดกับขุนนางในวังจนกลับมายึดอำนาจจากพระบิดาสำเร็จ เจ้าติโลกราชเป็นกษัตริย์ที่ชำนาญการศึกมากพระองค์หนึ่ง สามารถตีสิบสองปันนาจนมีชัย และยังปกป้องอาณาจักรจากอยุธยาในสมัย **พระบรมไตรโลกนาถ** ที่ยกทัพขึ้นมาตีล้านนาเป็นครั้งแรกได้อีกด้วย

เจ้าติโลกราชครองราชย์อยู่จนถึง ค.ศ. ๑๔๘๗ จึงสวรรคต ซึ่งต่อจากนั้น **เจ้ายอดเชียงราย (Yotchiangrai)** ซึ่งเป็นโอรสก็ขึ้นครองราชย์สืบต่อ เจ้ายอดเชียงรายมักคบหากับชาวฮ่อจนสร้างความไม่พอใจให้แก่เหล่าขุนนาง พวกขุนนางจึงรวมตัวกันบีบบังคับให้พระองค์สละราชสมบัติเสีย แล้วเชิญ **เจ้าพระเมืองแก้ว (Phra Mueang Kaeo)** ขึ้นมาเป็นกษัตริย์แทนในปี ค.ศ. ๑๔๙๕ พระเมืองแก้วนั้นมีพระปรีชาเทียบได้กับเจ้าติโลกราช ในยุคสมัยพระองค์จึงมีความรุ่งเรืองในหลายด้านโดยเฉพาะด้านพระพุทธศาสนา จนถึงปี ค.ศ. ๑๕๒๕ **เจ้าพระเมืองเกษเกล้า (Phra Mueang Ketkiao)** ก็ขึ้นเป็นกษัตริย์สืบต่อ แต่ปกครองได้เพียง ๑๓ ปีก็ถูกยึดอำนาจโดยโอรสคือ **เจ้าท้าวทรายคำ (Thao Saikham)** ในปี ค.ศ. ๑๕๓๘ จนถึงปี ค.ศ. ๑๕๔๓ ก็ถูกปลงพระชนม์เพราะไม่อยู่ในศัพทราชธรรม แล้วเหล่าขุนนางก็อัญเชิญเจ้าพระเมืองเกษเกล้ากลับมาครองราชย์ต่อ แต่ครองอยู่ได้เพียง ๒ ปีก็เสียชีวิตจึงถูกปลงพระชนม์ลงในปี ค.ศ. ๑๕๔๕ ยุคสมัยนี้เกิดเรื่องวุ่นวายขึ้นมากมายทั้งเหตุจลาจลและความแตกแยกของกลุ่มขุนนางที่เบ่งกันออกไป เป็นกลุ่มๆต่างแย่งชิงอำนาจกันจนในที่สุดก็มีการยก **เจ้านางจิริประภามหาเทวี (Chiraprabha Mahadevi)** ขึ้นเป็นกษัตริยาโดยขุนนางบางกลุ่มที่ทรงอำนาจอยู่ในวัง ครองบัลลังก์ท่ามกลางความวุ่นวายที่ยังคงดำเนินต่อไปอย่างไม่หยุดหย่อน ซึ่งในสมัยนี้เองที่อยุธยาในสมัยของ **พระไชยราชา** ได้ยกทัพขึ้นมาตีล้านนาอีกครั้ง แต่เจ้านางก็สามารถหาทางผูกไมตรีกับอยุธยา จนไม่ต้องเกิดสงครามขึ้นได้

เจ้านางจिरประภาอยู่ไนบัลลังก์จนถึงปี ค.ศ. ๑๕๔๖ จึงสละบัลลังก์ให้แก **เจ้าเซษฐาธิราช (Setthathirath)** จากกรุงศรีสัตนาคนหุตซึ่งเป็นนัดดาของพระเมืองเกษแก้วมาปกครองแทน เนื่องจากเห็นว่ามีความเข้มแข็งที่จะนำพาอาณาจักรล้านนาให้พ้นจากความวุ่นวายได้ แต่พอถึงปี ค.ศ. ๑๕๔๗ ก็เกิดจลาจลขึ้นที่ศรีสัตนาคนหุต พระองค์จึงกลับไปจัดการแล้วก็ไม่กลับมาเชียงใหม่อีกเลย แผ่นดินจึงว่างกษัตริย์ไปจนกระทั่งถึง ค.ศ. ๑๕๕๑ เมื่อเหล่าขุนนางประชุมกันเห็นว่าเจ้าเซษฐาธิราชไม่ปรารถนาไนบัลลังก์ล้านนาแล้วจึงได้เชิญ **ท้าวเมกุฎี (Mekuti)** ซึ่งเป็นเชื้อสายของเจ้าขุนเครือขึ้นเป็นกษัตริย์แทน และต่อมาในปี ค.ศ. ๑๕๕๘ พม่าในสมัยของ **พระเจ้าบุเรงนอง** ก็นำทัพบุกเข้าโจมตีและสามารถยึดครองล้านช้างได้สำเร็จ ล้านนาจึงเข้าเป็นรัฐบริวารการของพม่านับแต่นั้น กระทั่งในปี ค.ศ. ๑๕๖๔ ท้าวเมกุฎีได้คิดหาทางหลุดออกจากอำนาจของพม่าแต่ทำไม่สำเร็จจึงถูกจับกุมไปที่หงสาวดีโดยพระเจ้าบุเรงนองตั้ง **พระนางวิสุทธิเทวี (Wisutthathewi)** ขึ้นมาเป็นกษัตริยาสืบแทน จนถึงปี ค.ศ. ๑๕๗๘ เมื่อพระเจ้าบุเรงนองมีแผนโจมตีอาณาจักรอยุธยา จึงตั้งโอรสของพระองค์เองคือ **เจ้าฟ้าสารวดี (Sarawati)** มาปกครองล้านนาเพื่อความสะดวกในการบัญชาการ จึงถือเป็นการสิ้นสุด

ราชวงศ์มังรายที่ปกครองล้านนานับตั้งแต่ปีนั้น

ล้านนาภายใต้การปกครองของพม่า

(ค.ศ. ๑๕๗๘ ถึง ค.ศ. ๑๗๗๔)

เจ้าฟ้าสรวดี หรือ **นรธา เมงสอ (Nawrahta Minsaw)** เป็นโอรสของพระเจ้าบุเรงนอง ครองเมืองเชียงใหม่เป็นเวลานานตั้งแต่สมัยที่พระเจ้าบุเรงนองบุกตีอยุธยาจนแตก และอยุธยาตกเป็นรัฐบริวารการแก่งพม่าในปี ค.ศ. ๑๕๖๙ กระทั่งถึงปี ค.ศ. ๑๕๘๔ เมื่อ **พระนเรศวรมหาราช** ได้ประกาศอิสรภาพจากพม่าแล้ว และนำทัพเข้าตีเขตแดนล้านนาได้ทั้งหมด เจ้าสรวดีหรือพระเจ้าเชียงใหม่จึงเข้าสวามิภักดิ์ต่อพระนเรศวรด้วย ราชวงศ์พม่าจึงปกครองเชียงใหม่และล้านนาสืบไปได้ ซึ่งในช่วงหลังๆนี้ล้านนาแม้ยังไม่ถูกกลืนแต่ก็มีสถานะคล้ายเพียงแคว้นหนึ่งเท่านั้น ไม่ได้มีอำนาจและปกครองหัวเมืองต่างๆได้ดังก่อน บางทีจึงเรียกแต่เพียงแคว้นเชียงใหม่ตามชื่อเมืองที่กษัตริย์หรือเจ้าแคว้นประทับอยู่ เจ้าสรวดีเป็นกษัตริย์อยู่กระทั่งถึง ค.ศ. ๑๖๐๗ **มองซอຍເທ (Mong Soythao)** ผู้เป็นอนุชาจึงขึ้นสืบบัลลังก์ต่อจนถึงปี ค.ศ. ๑๖๐๙ **มองกอยထဝ (Mong Koytho)** ซึ่งเป็นโอรสของเจ้าฟ้าสรวดีก็องค์นี้ขึ้นเป็นกษัตริย์แทน แต่พอถึงปี ค.ศ. ๑๖๑๓ มองซอຍເທ ก็กลับมาเป็นกษัตริย์อีกครั้ง ช่วงเวลานี้พม่าในสมัย **พระเจ้าอโนเพตลุน** ได้ยกทัพเข้าตีเชียงใหม่อีกครั้ง มองซอຍເທ หรือ **พระซ้อย (Pra Soy)** ถูกจับและถูกประหารในปี ค.ศ. ๑๖๑๕ แล้วพม่าจึงตั้งให้ **เจ้าศรีสองเมือง (Sri Soung Mueang)** ซึ่งเป็นบุตรบุญธรรมของเจ้าสรวดี และเป็นเจ้าเมื่อน่านอยู่ในขณะนั้นขึ้นปกครองเชียงใหม่และล้านนา อาณาจักรล้านนาจึงยังคงอยู่ในปกครองของราชวงศ์พม่าสืบต่อไป แต่ต่อมาคิดเอาใจออกห่างจากพม่าอีกจึงถูกจับกุมตัวไปไว้หงสาวดี แล้วพม่าก็ตั้ง **พญาหลวงทิพเนตร (Phraya Luang Thippanet)** ขึ้นเป็นกษัตริย์ในปี ค.ศ. ๑๖๓๑

กษัตริย์ล้านนาลำดับต่อมาคือ **พระแสนเมือง (Phra Saen Muang)** ขึ้นสืบบัลลังก์ในปี ค.ศ. ๑๖๕๕ ในสมัยนี้ล้านนาได้ถูกยึดกลับมาอยู่ใต้อำนาจ

ของอยุธยาอีกครั้งในสมัยของ พระนารายณ์มหาราช เมื่อถึงปี ค.ศ. ๑๖๕๙ กษัตริย์เชียงใหม่เวลานั้นไม่ทราบพระนามแน่ชัด รู้จักกันแต่เพียง **เจ้าแพรว (Chao Phrae)** และเป็นเชื้อสายพม่าเท่านั้น จนถึงปี ค.ศ. ๑๖๗๒ **อึ้งแซะ (Ungsae)** ซึ่งเป็นบุตรเขยของ พระเจ้าอังวะ ก็ขึ้นเป็นพระเจ้าเชียงใหม่สืบต่อ ในช่วงเวลานี้พม่าก็กลับมามีอำนาจคืนไปจากอยุธยาได้อีกหนหนึ่ง เจ้าเชียงใหม่ลำดับต่อมาคือ **เจพุดราย (Cheputarai)** ขึ้นครองตำแหน่งปี ค.ศ. ๑๖๗๕ กระทั่งถึง ค.ศ. ๑๗๐๗ ก็สืบต่อแก่ **มังแรนรา (Mang Raenara)** จนถึงปี ค.ศ. ๑๗๒๗ มังแรนราก็ถูกปลงพระชนม์เนื่องจากความไม่พอใจของประชาชนชาวลานนาที่ไม่พอใจผู้ปกครองชาวพม่าซึ่งมักปกครองอย่างไม่มีความเมตตา หัวหนาชวบ้านผู้หนึ่งชื่อ **เทพสิงห์ (Thepsing)** จึงลุกขึ้นนำประชาชนก่อกบฏจลาจลออกมาฟันชาวพม่าและมอญโดยหมายให้หมดไปจากแผ่นดิน ต่อมาพวกพม่าและมอญจึงไปขอรองให้ **เจ้าหอคำ (Hor Kham)** ที่ในขณะนั้นบวชอยู่ที่วัดสวนดอกสีกอกมาช่วยยุติการจลาจลครั้งนั้นเสีย ซึ่งต่อมาเทพสิงห์ได้หายสาบสูญไป ประชาชนจึงยกเจ้าหอคำขึ้นปกครองกษัตริย์แทน เจ้าหอคำนี้มักเรียกกันในอีกชื่อหนึ่งว่า **องค์คำ (Ong Kham)** องค์คำครองเมืองเชียงใหม่จนถึงปี ค.ศ. ๑๗๕๙ กษัตริย์ลำดับต่อมาก็คือ **องค์จันทร์ (Ong Chan)** เวลานั้นเชียงใหม่ถือเป็นหัวเมืองอิสระแล้วตั้งแต่ในช่วงที่เทพสิงห์ลุกขึ้นขับไล่ผู้ปกครองชาวพม่า กระทั่งในปี ค.ศ. ๑๗๖๑ ก็เกิดการกบฏขึ้นโดยผู้นำนั้นเป็นอนุชาขององค์จันทร์ คือ **เจ้าปัด** แต่เจ้าปัดนั้นไม่ยอมขึ้นเป็นผู้ปกครองเชียงใหม่ กลับไปขอให้พระภิกษุวัดดวงดีรูปหนึ่งเรียกว่า **เจ้าชีหุด (Chao Khihut)** ลาลิกขาออกมาเป็นผู้ปกครองเมืองเชียงใหม่แทน และในระหว่างช่วงเวลาที่เกิดความยุ่งเหยิงขึ้นนี้ พม่าในสมัยพระเจ้ามังระ ก็กลับมาตีอยุธยาอีกครั้งและเข้ายึดลานนากลับไปได้อีกในปี ค.ศ. ๑๗๖๓ โดยมี **โปอภัยคามินี (Po Aphai Kamini)** แม่ทัพที่นำทัพเข้าตีเชียงใหม่เป็นเจ้าปกครองเชียงใหม่จนถึงปี ค.ศ. ๑๗๖๘ ก็ถึงแก่กรรมลง พระเจ้ามังระจึงตั้ง **โปมยวงวน (Po Mayu Nguan)** เป็นเจ้าเมืองเชียงใหม่จนกระทั่งถึงปี ค.ศ. ๑๗๗๔ เมื่อ **พระเจ้าตากสินมหาราช** สามารถกู้ชาติคืน

จากการยึดครองของพม่าได้สำเร็จ จึงเข้าตีเมืองเชียงใหม่โดยได้รับการช่วยเหลือจากผู้นำท้องถิ่นชื่อ *บุญมา* หรือเรียกกันว่า **พระยาจำปาน (Phraya Chaban)** กับ **เจากาวิละ (Kawila)** ซึ่งเป็นเชื้อสายเจ้าปกครองเมืองลำปาง จนสามารถขับไล่พม่าออกไปจากล้านนาจนหมดสิ้น จากนั้นพระเจ้าตากจึงตั้งพระยาจำปานขึ้นปกครองเชียงใหม่ โดยให้เชียงใหม่มีฐานะเป็นเมืองที่ปกครองตนเองโดยอิสระแต่อยู่ในฐานะเมืองประเทศราช แต่ต่อมาพระยาจำปานเกิดทำผิดอาญาจึงถูกกุมตัวมาไว้ที่กรุงธนบุรีเมืองหลวงในเวลานั้น ในปี ค.ศ. ๑๗๘๒ จากนั้นเจากาวิละก็ขึ้นปกครองเชียงใหม่สืบแทน

ล้านนาในสมัยกรุงธนบุรีถึงรัตนโกสินทร์

(ค.ศ. ๑๗๘๒ ถึง ค.ศ. ๑๙๓๙)

เจากาวิละหรือ **พระเจ้าบรมราชาธิบดีกาวิละ** นั้นสืบเชื้อสายมาจากเจ้าปกครองเมืองลำปาง *ราชวงศ์ทิพจักราชวงศ์ (Thipphachakkrathiwong Dynasty)* ราชวงศ์นี้มักรู้จักกันเรียกอีกชื่อว่า *ราชวงศ์เจ้าเจ็ดตน* อันเนื่องมาจากเมื่อครั้งทำสงครามกอบกู้เอกราชคืนจากพม่านั้น เจากาวิละพร้อมทั้งอนุชาอีก ๖ พระองค์ถือเป็นกำลังสำคัญที่ทำให้พระเจ้าตากสินมหาราชนำทัพขึ้นไปขับไล่พม่าออกจากล้านนาจนสำเร็จ ผู้คนจึงได้ขนานนามพระองค์และอนุชาทั้ง ๖ ว่า *เจ้าเจ็ดตน* เมื่อราชวงศ์เจ้าเจ็ดตนจะมีฐานะเป็นกษัตริย์แห่งล้านนาที่มีลำปางและลำพูนเป็นหัวเมืองสำคัญโดยมีเมืองเชียงใหม่เป็นเมืองหลวง แต่เชียงใหม่ในเวลานั้นก็มีฐานะเป็นประเทศราชของสยาม จึงใช้ตำแหน่งเป็นเจ้าครองนคร เจากาวิละครองเชียงใหม่อยู่จนกระทั่งถึงปี ค.ศ. ๑๘๑๓ จึงสิ้นพระชนม์ **เจ้าข้างเผือก** หรือ **เจ้าธรรมลังกา (Dharmalangka)** อนุชาจึงขึ้นเป็นเจ้าครองนครสืบต่อจนกระทั่งถึง ค.ศ. ๑๘๒๒ จากนั้น **เจ้าหลวงเศรษฐี** หรือ **เจ้าคำฝั้น (Kham Phan)** จึงขึ้นสืบตำแหน่งต่อจนถึงปี ค.ศ. ๑๘๒๕ เจ้าครองนครในลำดับต่อมา นั่นคือ **เจ้าหลวงแผ่นดินเย็น** หรือ **เจ้าพุทธวงศ์ (Phuttawong)** สืบตำแหน่งจนกระทั่งถึงปี ค.ศ. ๑๘๔๖ **เจ้ามโหตรประเทศ (Mahotaraprathet)** ก็ขึ้นสืบต่อจนกระทั่งถึงปี ค.ศ.

๑๘๕๕ จากนั้น **เจ้ากาวิโรรสสุริยวงศ์ (Kawirorotsuriwong)** จึงได้ขึ้นสืบตำแหน่งแทนจนถึง ปี ค.ศ. ๑๘๗๐ แล้ว **เจ้าอินทวิชยานนท์ (Inthawichayanon)** ก็ขึ้นสืบต่อจนถึงปี ค.ศ. ๑๘๘๗ จึงสืบตำแหน่งแก่ **เจ้าอินทวโรรส (Intawarorot)** จนถึง ค.ศ. ๑๙๐๙ ตำแหน่งเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่หรือกษัตริย์องค์สุดท้ายของล้านนา นั่นคือ **เจ้าแก้วนวรัฐ (Keo Naovarath)** ขึ้นครองตำแหน่งอยู่จนกระทั่งถึงปี ค.ศ. ๑๙๓๙ ซึ่งช่วงเวลานั้นทางสยามหรือรัฐบาลกลางได้มีการยกเลิกตำแหน่งเจ้าครองนครลงเพื่อปรับระบบบริหารราชการเข้าสู่ระบบใหม่ตามแบบสากล

อาณาจักรสุโขทัย

ก่อนที่จะเกิดอาณาจักรสุโขทัยขึ้นนั้น เมืองสุโขทัยเคยตกอยู่ใต้อำนาจการปกครองของอาณาจักรขอมหรือชาวเขมรมาเป็นเวลานานตั้งแต่ก่อนศตวรรษที่ ๑๒ แล้ว ซึ่งในช่วงเวลานั้นอาณาจักรขอมซึ่งมีศูนย์กลางอำนาจอยู่ในแผ่นดินเขมรปัจจุบันใช้ละโว้หรือลพบุรีเป็นฐานอำนาจของชาวขอมเพื่อควบคุมเครือข่ายเมืองต่างๆที่อยู่ภายใต้อิทธิพลขอมบนแผ่นดินสยามสำหรับเมืองสุโขทัยนั้น ก็ถูกใช้เป็นเมืองหน้าด่านทางการค้าที่ใช้ติดต่อกับแผ่นดินตอนบนอันมีอาณาจักรของชาวไทยเผ่าต่างๆเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ การเปิดเส้นทางค้าขายระหว่างแผ่นดินต่างๆนี้ทำให้เกิดการไหลเวียนของชนเผ่าต่างๆปะปนกันไปมาจนเกิดการผสมผสานทางเผ่าพันธุ์ทำให้เกิดความกลมกลืนกัน ชนเผ่าไทก็เดินทางลงมาอยู่ตามลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยามากขึ้น ในขณะที่ชนเผ่ามอญก็ขึ้นไปทางเหนือมากขึ้น หรือคนเผ่าพันธุ์เขมรก็ยังเดินทางเข้ามาในแผ่นดินสุวรรณภูมิมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดการผสมผสานทางเผ่าพันธุ์และมีวัฒนธรรมประเพณีที่ผสมผสานกันไปด้วย นอกจากนี้ก็ยังมีคนเผ่าพันธุ์อื่นๆอีกที่เดินทางเข้ามาในแผ่นดินนี้คละคล้ากันไป ทำให้คนที่ปักหลักอาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินตั้งแต่บริเวณอ่าวไทยขึ้นไปทางตอนเหนือจึงถูกเรียก

กันรวมๆว่า “ชาวสยาม”

หลักศิลาจารึกที่มักนำมากล่าวอ้างถึงการสร้างอาณาจักรสุโขทัยขึ้นนั้น กล่าวถึงสุโขทัยก่อนที่จะยอมรับอำนาจของขอมจากละโว้ นั่น ปกครองโดย กษัตริย์ **พ่อขุนนาวนำถอม (Po Khun Naw Namthom)** มีเมืองสำคัญ อยู่สองเมือง คือสุโขทัยและศรีสัชนาลัย กระทั่งปี ค.ศ. ๑๑๘๐ พ่อขุนนาวนำถอมได้สิ้นพระชนม์ลง ก็เกิดปัญหาการสืบทอดตำแหน่งกษัตริย์ ซึ่งในที่สุด **ขอมสบาดโขลญลำพง (Khomsabad Khlonlampong)** ก็ขึ้นเป็นกษัตริย์ สืบต่อ เรื่องของขอมสบาดโขลญลำพงนั้นไม่มีการกล่าวถึงในประวัติศาสตร์ เอาไว้มากนัก จึงมีการสันนิษฐานกันไปต่างๆว่า ขอมสบาดน่าจะจะเป็นชาวขอม ที่ทางละโว้ส่งขึ้นมาชิงเมืองแล้วนั่งเป็นกษัตริย์สุโขทัย สุโขทัยจึงตกอยู่ใต้ อำนาจขอมนับแต่บัดนั้น แต่บางก็กล่าวว่าขอมสบาดอาจเป็นสายเครือญาติของ พ่อขุนนาวนำถอมก็เป็นได้ จึงได้ขึ้นสืบเป็นกษัตริย์ต่อ แต่ทายาทของพ่อขุน นาวนำถอมที่ประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่มักกล่าวถึงนั่นก็คือ **พ่อขุนผาเมือง (Po Khun Phameung)** ซึ่งปกครองอยู่ที่เมืองราด ที่เป็นเมืองหนึ่งในเขตคาม ของสุโขทัยเวลานั้น ปัจจุบันอยู่ที่หล่มสัก เพชรบูรณ์ หรืออาจเป็นเพราะเหตุ นี้พ่อขุนผาเมืองจึงสมคบคิดกับ **พ่อขุนบางกลางหาว (Po Khun Bang-klanghao)** ที่ปกครองเมืองบางยาง ปัจจุบันนี้ก็คือนครไทย พิษณุโลก วาง แผนที่จะปลดแอกออกจากอำนาจชาวขอมที่ครอบคลุมนครสุโขทัยอยู่ แล้วทั้งสองพระองค์ก็สามารถกำจัดขอมสบาดโขลญลำพงสำเร็จในปี ค.ศ. ๑๒๓๔ โดยพ่อขุนผาเมืองได้ปกครองศรีสัชนาลัย ส่วนพ่อขุนบางกลางหาวนั้นก็ได้ ปกครองสุโขทัย จากนั้นก็จึงปรึกษาหารือกันสถาปนาอาณาจักรสุโขทัยขึ้น แล้วประกาศตนไม่ยอมรับอำนาจของอาณาจักรขอมอีกนับแต่บัดนั้น โดย เลือกให้พ่อขุนบางกลางหาวขึ้นเป็นกษัตริย์พระองค์แรกของอาณาจักรใหม่ แห่งนี้ ทรงพระนามว่า **พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ (Po Khun Sri Indraditya)** เป็นต้น “ราชวงศ์พระร่วง (Phra Ruang Dynasty)”

นักประวัติศาสตร์ยังมีการถกเถียงกันอยู่ว่าอาณาจักรสุโขทัยสถาปนา ขึ้นโดยพ่อขุนบางกลางหาวและพ่อขุนผาเมืองจริงหรือไม่ เพราะก่อนหน้านี้ที่

ทั้งสองพระองค์จะยึดอำนาจจากขอมสพาดโหลญลำพองนั้น สุโขทัยก็มีอยู่ก่อนแล้ว และมีกษัตริย์ปกครองอยู่ด้วยคือพ่อขุนนาวนำถม แต่ก็ยังมีฝ่ายที่เสนออีกด้วยว่า อาจเป็นไปได้ที่สุโขทัยเดิมเป็นเพียงแค่แคว้นเล็กๆ แคว้นหนึ่งเท่านั้น ยังไม่ได้มีสถานะที่ขยับขึ้นเป็นอาณาจักรแต่อย่างใด และน่าจะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของขอมมาก่อนสมัยของขอมสพาดโหลญลำพองแล้ว ถ้าเป็นเช่นนั้นการที่อาณาจักรสุโขทัยจะได้รับการก่อตั้งขึ้นมาในภายหลังก็มีความเป็นไปได้ และหากจะถือว่าพ่อขุนศรีอินทราทิตย์เป็นปฐมกษัตริย์ของอาณาจักรสุโขทัยก็มีความเป็นไปได้เช่นกัน ส่วนพ่อขุนนาวนำถมนั้นมีฐานะเป็นเจ้าเมืองหรือเจ้าแคว้น

อาณาจักรสุโขทัยยุคสมัยที่รุ่งเรืองที่สุดนั้นอยู่ในช่วงรัชสมัยของ **พ่อขุนรามคำแหง (Po Khun Ramkhamhaeng)** ซึ่งเป็นโอรสของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ และเป็นกษัตริย์องค์ที่ ๓ ของราชวงศ์พระร่วง ส่วนกษัตริย์องค์ที่ ๒ นั้นคือ **พ่อขุนบาลเมือง (Po Khun Banmuang)** เชษฐาของพ่อขุนรามคำแหง แต่ปกครองได้เพียงปีเดียวก็สิ้นพระชนม์ในปี ค.ศ. ๑๒๔๗ พ่อขุนรามคำแหงจึงขึ้นครองราชย์ต่อในปี ค.ศ. ๑๒๔๘ สำหรับพ่อขุนรามคำแหงนั้น พระองค์ได้ติดตามกองทัพของพระบิดาเข้าทำสงครามกับขอมมาตั้งแต่พระชนม์ ๑๔ พรรษาแล้ว (สำหรับคำนำหน้าพระนามว่า “พ่อขุน” นี้เป็นคำเรียกตำแหน่งกษัตริย์ในสมัยนั้น มาจากลักษณะการปกครองที่มีความใกล้ชิดกันระหว่างกษัตริย์กับประชาชน ซึ่งยึดถือรูปแบบการปกครองแบบครอบครัวที่มีพ่อบ้านกับลูกบ้าน)

ภายหลังการสิ้นพระชนม์ของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ในปี ค.ศ. ๑๒๔๗ ในเวลานั้นพ่อขุนรามคำแหงครองอยู่ที่เมืองศรีสัชนาลัยอันเป็นเมืองหลวงรองจากสุโขทัย กระทั่งพ่อขุนบาลเมืองสิ้นพระชนม์ลงอีก พระองค์จึงขึ้นสืบทอดตำแหน่งเพราะพ่อขุนบาลเมืองไม่มีทายาท ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงนี้เขตแดนอำนาจของอาณาจักรสุโขทัยนั้นกว้างไกลมาก เนื่องจากช่วงเวลานั้นอำนาจของอาณาจักรขอมเริ่มเสื่อมลงอย่างมากแล้ว พ่อขุนรามคำแหงจึงบุกเข้ายึดครองเขตแดนต่างๆ ที่เคยตกอยู่ใต้อำนาจของขอมในแผ่นดินสยาม

จนหมด และยังเลยเขายึดครองไปจนถึงเมืองนครศรีธรรมราชทางตอนใต้ อีกด้วย ส่วนทางฝั่งตะวันตกก็เขายึดเขตแดนมอญไปจนถึงอ่าวมะตะมะ ในพม่า ทางฝั่งตะวันออกนั้นก็ยึดครองไปจนถึงหลวงพระบาง ทางเหนือก็จรดไปถึงลำปาง แพร่ น่าน อุตรดิตถ์ และพิษณุโลก สำหรับอาณาจักรที่ถือเป็นพันธมิตรนั้น ก็มีอาณาจักรล้านนาที่ปกครองโดยพญามังราย และอาณาจักรพะเยาซึ่งมีพญาเจ้าเมืองปกครองอยู่ นอกจากนี้ยังมีหลักฐานว่า ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงนี้ อาณาจักรสุโขทัยยังเป็นเพียงอาณาจักรเดียวในสยามที่มีความสัมพันธ์อันดีกับอาณาจักรจีนที่ในขณะนั้นอยู่ในยุคสมัยของ “ราชวงศ์หยวน” หรือ “ราชวงศ์มองโกล” อีกด้วย ซึ่งยังเป็นที่ยกเถียงกันว่า ความสัมพันธ์ที่ดีนี้เกิดขึ้นจากการที่พระองค์ได้เคยเสด็จไปยังเมืองจีนด้วยพระองค์เองหรือไม่ และด้วยสัมพันธ์ที่ดีนี้ทำให้สุโขทัยเป็นเพียงอาณาจักรเดียวที่ไม่ถูก **กุบไล ข่าน (Kublai Khan)** กษัตริย์ราชวงศ์หยวนในขณะนั้นนำกองทัพเข้าตี แต่เรื่องนี้ก็ยังมีนักวิชาการบางคนโต้เถียงอีกว่ามีบันทึกทางฝั่งจีนบางแห่งกล่าวถึงทั้งอาณาจักรสุโขทัยและล้านนาว่าตกเป็นเมืองขึ้นของจีนในยุคราชวงศ์หยวนด้วย

ทางด้านวัฒนธรรมและการศาสนาในสมัยของพระองค์ก็มีความรุ่งเรืองอย่างที่สุด พ่อขุนรามคำแหงทรงอุปถัมภ์ศาสนานิกายเถรวาท หรือหินยาน ต้อนรับพระสงฆ์ที่เดินทางมาจากศรีลังกา ซึ่งแต่เดิมก่อนหน้ายุคสมัยของพระองค์นั้น พุทธศาสนานิกายมหายานที่รับสืบทอดต่อลงมาจากจีนนั้นเป็นที่แพร่หลายมาก่อน นิกายหินยานจึงนับว่าเริ่มต้นเข้ามาแพร่หลายในสมัยนี้ และเมื่อสามารถแผ่อำนาจครอบคลุมไปถึงนครศรีธรรมราชได้ ก็ได้รับเอาอิทธิพลของศาสนาพุทธจากนครศรีธรรมราชซึ่งขณะนั้นเป็นศูนย์กลางศาสนาขึ้นมาใช้กับสุโขทัย ถือเป็นจุดเริ่มต้นของยุคทองในพระพุทธศาสนาที่ซึมซับอย่างเหนียวแน่นลงบนแผ่นดินนี้ จุดเด่นของยุคสมัยสุโขทัยนี้อีกอย่างก็คือการให้อิสระแก่ประชาชนมีสิทธิมีเสียงมากขึ้นจากเดิมที่เคยถูกปกครองในระบอบเจ้าขุนมูลนายและกษัตริย์เป็นเจ้าชีวิตแบบขอม ก็เปลี่ยนเป็นระบบพ่อบ้านกับลูกบ้าน หรือที่เรียกว่า “พ่อกับลูก” และให้สิทธิในการ

ประกอบอาชีพหรือค้าขายได้อย่างอิสระ นอกจากนี้ในยุคสุโขทัยนี้ยังเป็นยุคสมัยแรกที่เกิดอักษรไทยขึ้น ที่แต่เดิมเคยใช้ตัวอักษรขอมและอักษรอื่น พอขุนรามคำแหงจึงทรงให้ประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นใช้ โดยดัดแปลงจากตัวอักษรขอมแต่เดิม แต่ให้มีบุคลิกลักษณะตัวอักษรเป็นของตัวเอง ตัวอักษรที่ประดิษฐ์ขึ้นนี้เรียกว่า “ลายสือไทย” นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา สยามจึงมีตัวอักษรของตัวเองใช้สืบมาจนปัจจุบัน

ภายหลังจากขุนรามคำแหงสิ้นพระชนม์ลงในปี ค.ศ. ๑๒๙๘ แล้วแผ่นดินก็กลับเริ่มอ่อนแอลงอย่างรวดเร็ว เมืองต่างๆที่อยู่ในเขตอำนาจของอาณาจักรสุโขทัยก็ค่อยๆแยกตัวออก ทั้งตาก อุตรดิตถ์ หลวงพระบาง และดินแดนมอญต่างๆ ต่างก็ประกาศตนเป็นอิสระจากสุโขทัย เวลานั้น **พญาเลอไท (Phaya Loethai)** โอรสของขุนรามคำแหงไปทำหน้าที่ทูตเจริญสัมพันธไมตรีอยู่ในอาณาจักรจีน แผ่นดินจึงต้องอยู่ในปกครองของ **บุไสรสงคราม (Pu Saisongkhrum)** เป็นผู้ดูแลแทนชั่วคราวเพื่อรอพญาเลอไทกลับมาสืบทอดตำแหน่งกษัตริย์ ซึ่งเมื่อล่วงมาถึงสมัยนี้วัฒนธรรมประเพณีต่างๆได้เปลี่ยนไปมาก รวมไปถึงระบบต่างๆที่เคยวางไว้ตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงก็เริ่มหย่อนยานลง พญาเลอไทจึงไม่สามารถให้อาณาจักรสุโขทัย

รุ่งเรืองขึ้นดังเดิมได้ และในช่วงสมัยนี้เองที่สุพรรณบุรี ซึ่งอยู่ในอำนาจของสุโขทัยก็หลุดออกจากอำนาจของสุโขทัยด้วยเช่นกัน เจาคองค์หนึ่งที่มีอำนาจบารมีอยู่ที่บริเวณนั้น คือ **เจ้าอุทอง (Uthong)** เจ้าอุทองมีเชื้อสายไท ซึ่งในบันทึกประวัติศาสตร์บางแห่งกล่าวว่าสืบสายย้อนไปได้ถึง **ขุนบรมราชาธิราช (Khun Borom Rachathirath)** ที่มักรู้จักกันในชื่อ “**ฟ็ล่อโกะ**” ผู้สถาปนาอาณาจักรน่านเจ้า แต่ก็ยังมีข้อถกเถียงถึงที่มาของเจ้าอุทองอีกมากมาย บางทีว่าสืบสายจากกษัตริย์เชียงแสน บางทีว่าเป็นชาวละโว้ หรือบางทีว่าหลบหนีมาจากเขมรตอนที่เกิดจลาจลขึ้น เจ้าอุทองมีชายาเป็นธิดาของผู้ปกครองสุพรรณบุรีซึ่งสืบเชื้อสายจากกษัตริย์ละโว้ เมื่อสุโขทัยเสื่อมอำนาจลงจึงพยายามเพาะอำนาจของสุพรรณบุรีขึ้นเรื่อยๆ

พญาเลอไทครองราชย์จนถึงปี ค.ศ. ๑๓๒๓ ก็สิ้นพระชนม์ลง **พญาจวนำถม (Phaya Nguanamthom)** ซึ่งเป็นโอรสของพ่อขุนบาลเมืองจึงขึ้นเป็นกษัตริย์ต่อ และครองราชย์จนถึงปี ค.ศ. ๑๓๔๗ ก็สิ้นพระชนม์ลง ซึ่งช่วงเวลาตั้งแต่พญาจวนำถมขึ้นเป็นกษัตริย์นั้น ได้เกิดเรื่องวุ่นวายขึ้นเรื่อยมา สืบเนื่องจากการแก่งแย่งราชบัลลังก์กันระหว่างสายพ่อขุนบาลเมืองกับสายพญาเลอไท นักประวัติศาสตร์เชื่อว่าการสิ้นพระชนม์ของพญาจวนำถมนั้นอาจเป็นการลอบปลงพระชนม์ก็ได้ ผู้ที่ขึ้นครองราชย์ต่อก็คือ **พญาลิไท (Phaya Lithai)** หรือ **พระมหาธรรมราชาที่ ๑ (Thammaracha I)** โอรสของพญาเลอไท สมัยของพญาลิไทนี้พระองค์เป็นกษัตริย์ที่มีปรีชาสามารถมากอีกพระองค์หนึ่ง แต่เหตุการณ์บ้านเมืองในช่วงเวลานั้นไม่เปิดโอกาสให้ทรงทำนุบำรุงบ้านเมืองให้กลับมารุ่งเรืองได้มากนัก พญาลิไทเป็นกษัตริย์ที่มีความใส่ใจในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมากเช่นเดียวกับพ่อขุนรามคำแหง จึงมุ่งพูนพุทธศาสนาให้รุ่งเรืองได้มากที่สุด แต่เหตุความวุ่นวายที่เกิดขึ้นช่วงเวลานั้นทำให้พระองค์ว่างมือจากการรบไม่ได้ ต้องออกแก้ปัญหาและปราบจลาจลและกบฏ รวมถึงความพยายามรุกขึ้นมาโจมตีเขตอำนาจของสุโขทัยจากสุพรรณบุรี ซึ่งภายหลังได้ก่อตั้งเป็นอาณาจักรอยุธยาขึ้น

ก่อนจะได้ขึ้นเป็นกษัตริย์นั้น พญาลิไทเคยเป็นอุปราชปกครองเมือง

ศรีสัตนาลัยอยู่ก่อน เมื่อเกิดเหตุวุ่นวายขึ้นที่สุโขทัย พญาลิไทจึงนำกองทัพเข้ามาปราบปรามจนจัดการกับกลุ่มต่างๆ ลงได้สำเร็จ เมื่อจัดการกับความไม่สงบลงได้แล้ว เหล่าขุนนางต่างๆ จึงพร้อมใจกันยกพญาลิไทขึ้นเป็นกษัตริย์ นอกจากนี้พระองค์ยังสามารถจัดการกับเมืองต่างๆ ที่แข็งเมืองในช่วงเวลานั้น และสามารถรวบรวมอาณาจักรสุโขทัยให้กลับมาเป็นปึกแผ่นอีกครั้ง แต่ในช่วงเวลานั้นพระเจ้าอู่ทองได้สถาปนาอาณาจักรอยุธยาขึ้นในปี ค.ศ. ๑๓๕๐ แล้ว จึงนำทัพเข้าตีเมืองพิษณุโลกซึ่งเป็นหัวเมืองเอกในเขตแดนของสุโขทัย ซึ่งฝ่ายพญาลิไทก็พยายามเจรจาขอจ่ายบรรณาการเพื่อไถ่พิษณุโลกคืนจากพระเจ้าอู่ทอง ซึ่งพระเจ้าอู่ทองก็ยินยอม แต่มีเงื่อนไขให้พญาลิไทไปประทับที่เมืองพิษณุโลกด้วยพระองค์เอง ด้วยเหตุนี้เมืองพิษณุโลกเป็นเมืองหลวงอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งในสมัยของพญาลิไทนี้เอง พระองค์จัดให้สร้างพระพุทธรูปองค์สำคัญคู่บ้านคู่เมืองขึ้น ๒ องค์ คือ “พระพุทธรชินราช” และ “พระพุทธรชินสิทธิ์” ประดิษฐานอยู่ที่เมืองพิษณุโลก นอกจากนี้ยังทรงเป็นผู้แต่ง “ไตรภูมิพระร่วง” ที่ถือเป็นเอกสารทางศาสนาชิ้นสำคัญซึ่งสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันนี้อีกด้วย

พญาลิไทสิ้นพระชนม์ในปี ค.ศ. ๑๓๖๘ โอรสของพระองค์ คือ **พญาลิธ (Phaya Leuthai) หรือ พระมหารธรรมราชาที่ ๒ (Thammaracha II)** จึงขึ้นครองราชย์ต่อ ในยุคสมัยของพระองค์นี้เองที่กองทัพจากอยุธยาซึ่งอยู่ในรัชสมัยของ **ขุนหลวงพะงั่ว (Khun Luang Pa Ngua)** ได้เข้าตีสุโขทัยจนต้องตกอยู่ใต้อำนาจของอยุธยาในปี ค.ศ. ๑๓๗๘ จากนั้นมาแม้ว่าอาณาจักรสุโขทัยยังไม่ล่มสลายลงในทีเดียว แต่ก็เพียงประเทศราชของอาณาจักรอยุธยาเท่านั้น พญาลิธไทจึงเป็นกษัตริย์องค์สุดท้ายของสุโขทัยในยุคที่มีเอกราชสมบูรณ์ เมื่อขุนหลวงพะงั่วยึดสุโขทัยได้สำเร็จ จึงให้คงพิษณุโลกไว้เป็นที่ประทับของกษัตริย์สุโขทัยเพียงแห่งเดียวเพื่อจะได้ใกล้ชิดอยุธยา พญาลิธไทสิ้นพระชนม์ลงในปี ค.ศ. ๑๓๙๔ ผู้ขึ้นครองราชย์ต่อมานั้นเป็นโอรสคือ **พญาไสลิธไท (Phaya Sai Leuthai) หรือ พระมหารธรรมราชาที่ ๓ (Thammaracha III)** แม้สุโขทัยจะตกอยู่ใต้อำนาจของอยุธยา